

PHÁT BIỂU CỦA ĐỒNG CHÍ NGUYỄN NGỌC TRÌU BỘ TRƯỞNG BỘ NÔNG NGHIỆP TẠI CUỘC HỘI THẢO «LÀNG XÃ VÀ VẤN ĐỀ XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI XHCN»

— Thưa đồng chí Hiệu trưởng Trường Đại học Tổng hợp.

— Thưa các đồng chí.

Trước hết, cho phép tôi thay mặt các đồng chí lãnh đạo Bộ Nông nghiệp hoan nghênh việc Trường Đại học Tổng hợp tổ chức nghiêm cứu và hội thảo đề tài khoa học «Làng xã và vấn đề xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa» của Việt Nam. Đây là một nội dung quan trọng có ý nghĩa nhiều mặt về kinh tế-xã hội và đặc biệt cũng đang là một vấn đề mà đối với ngành nông nghiệp chúng tôi đang rất quan tâm. Tiếc rằng, vì đang có một số công việc phải giải quyết, tôi không dự nổi được cuộc hội thảo với các đồng chí. Vì vậy, tôi xin phép được phát biểu, trao đổi một vài suy nghĩ với các đồng chí về chủ đề «Làng xã với vấn đề xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa» ở nước ta trong chặng đường trước mắt.

Thưa các đồng chí.

Nói đến làng xã, có lẽ không một người dân Việt Nam nào không hiểu. Làng Việt Nam đã được hình thành từ lâu đời. Làng đã đi vào tình cảm tự nhiên của con người Việt Nam. Sống trong một quần thể định cư, «tình làng, nghĩa xóm» đã gắn bó tình cảm con người Việt Nam từ khi sinh ra, lớn lên cho đến lúc trưởng thành. Những phong tục, tập quán dở, hay, những truyền thống tốt đẹp cũng đã đi theo con người trong suốt cuộc đời.

Trong quá trình phát triển của lịch sử, Làng Việt Nam đã để lại biết bao kỷ niệm đẹp và ghi đậm những kỷ tích anh hùng. Trải qua những thử thách của các cuộc chiến tranh giữ nước, Làng Việt Nam đã trở thành biểu tượng, làm cho những kẻ xâm lược phải run sợ. «Làng chiến đấu» trong chống thực dân Pháp, và trong chống Mỹ sẽ còn mãi mãi sáng ngời trong những trang sử vẻ vang của dân tộc.

Làng xã Việt Nam thực sự là cái «nôi», là «tế bào» hình thành nên xã hội Việt Nam. Đó cũng chính là cơ sở tạo thành tình yêu quê hương, đất nước; tạo thành truyền thống đoàn kết, thương yêu, đùm bọc lẫn nhau của nhân dân ta; tạo thành sức mạnh của dân tộc ta.

Bộ mặt làng xã cũng thực sự phản ánh bộ mặt của nông thôn, và nông nghiệp nước ta. Từ một nền sản xuất nhỏ, tự cung, tự cấp cũng tự túc đã khép kín chu trình sản xuất và tiêu dùng trong mỗi làng xã. Và đó cũng chính là một

trong những khó khăn lớn nhất trong quá trình đưa nông nghiệp đi lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa. Tuy nhiên, trong quá trình vận động của cách mạng, do nắm vững những đặc điểm vốn có của làng xã, Đảng và Nhà nước ta đã có những chủ trương, chính sách thích hợp để giải quyết những vấn đề kinh tế— xã hội.

Vào thời kỳ đầu tiến hành tập thể hóa nông nghiệp, bằng các hình thức từ thấp đến cao, từ tổ đoàn kết sản xuất đến xây dựng các hợp tác xã bậc thấp, đơn vị làng xã cũng được coi là một căn cứ để xác định qui mô các hợp tác xã. Trải qua quá trình phát triển, qui mô hợp tác xã được nâng lên, nhưng làng xã vẫn là căn cứ để xây dựng các đơn vị sản xuất.

Song, làng với vấn đề đi lên của nông nghiệp nước ta như thế nào đang là một vấn đề mới đối với chúng ta. Nhiều vấn đề kinh tế— xã hội phải được đặt ra nghiên cứu và giải quyết trên cơ sở địa bàn làng— xã. Việc « đưa nông nghiệp một bước lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa », không thể tách rời quá trình tiến hành xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa. Muốn làm được điều đó, chúng ta phải dựa vào đơn vị xã hội và đơn vị hành chính cơ sở ở nông thôn, đó là làng xã. Vì vậy, việc nghiên cứu vấn đề làng xã với vấn đề xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa là một vấn đề rất thiết thực đối với việc đóng góp về lý luận và thực tiễn cho việc triển khai các quá trình cách mạng ở nông thôn nước ta. Đây cũng là một vấn đề rất lớn, có quan hệ nhiều mặt đối với nông thôn và nông nghiệp, bao gồm các vấn đề thuộc phạm vi xã hội làng xã với các vấn đề thuộc phạm vi kinh tế, khoa học— kỹ thuật, tư tưởng, tâm lý, chính trị, quốc phòng của nông thôn, nông nghiệp và trên địa bàn làng xã gắn với địa bàn huyện.

Tuy nhiên, việc vạch ra phương hướng và nội dung nghiên cứu thiết thực, phù hợp với điều kiện của ta để vừa sớm có những kết luận cần thiết, góp phần thúc đẩy quá trình xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa, vừa tạo tiền đề cho các bước dài hạn nghiên cứu về nông thôn, nông nghiệp Việt Nam trong tương lai cũng là một vấn đề cần thiết. Trên cơ sở những đòi hỏi đang đặt ra trong thực tiễn, tôi xin nêu ra đây một số yêu cầu để chúng ta cùng suy nghĩ:

— Trước hết, cần xác định vị trí của làng xã trong giai đoạn của cách mạng xã hội chủ nghĩa hiện nay, đặc biệt là trong chặng đường đầu của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội; nội dung xây dựng làng xã phải được gắn liền với việc xây dựng cấp huyện theo chú trọng của Đảng và Nhà nước ta hiện nay.

— Trên cơ sở đặc thù bởi điều kiện sản xuất, đời sống, các phong tục, tập quán của mỗi vùng, cần xem xét thực trạng của việc bố trí làng, xã thuộc các vùng địa lý khác nhau ở nước ta và căn cứ vào yêu cầu thực hiện ba cuộc cách mạng ở nông thôn mà đề ra phương hướng, yêu cầu và nội dung của việc xây dựng quy hoạch làng xã cho phù hợp với quy hoạch sản xuất, quy hoạch dân cư quy hoạch phát triển lực lượng sản xuất, quy hoạch nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của mỗi đơn vị cơ sở và của cấp huyện.

— Trong quá trình cải tạo xã hội chủ nghĩa đối với nông nghiệp, chúng ta đã dựa vào làng xã để phát động quần chúng, để tiến hành hợp tác hóa. Hiện nay nông thôn nước ta đã cơ bản hoàn thành hợp tác hóa với quy mô và hình thức ở mỗi vùng có khác nhau. Như vậy, ở nông thôn, trong làng xã còn có các

đơn vị kinh tế tập thể xã hội chủ nghĩa. Vậy, vấn đề ra phải nghiên cứu đặt là mối quan hệ của làng xã với các đơn vị kinh tế tập thể xã hội chủ nghĩa đặc biệt là mối quan hệ giữa quản lý hành chính, xã hội theo chức năng của làng xã với quản lý kinh tế, theo chức năng của đơn vị kinh tế tập thể xã hội chủ nghĩa, từ đó góp phần vào việc tăng cường hoàn thiện và phát triển quan hệ sản xuất xã hội chủ nghĩa ở nông thôn.

— Đề từng bước đưa nông nghiệp đi lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa, đòi hỏi phải không ngừng xây dựng và trang bị cho nông thôn và nông nghiệp hàng loạt cơ sở vật chất—kỹ thuật để phục vụ sản xuất và đời sống, nhanh chóng đưa tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất và đời sống. Đồng thời cũng phải không ngừng cải tạo, xóa bỏ những phương thức sản xuất lạc hậu, những phong tục, tập quán và lối sống không thích hợp. Nội dung và phương pháp tiến hành trên từng đơn vị kinh tế và các làng xã thuộc các vùng khác nhau như thế vào cũng cần được nghiên cứu, kết luận cho phù hợp. Một vấn đề lớn nổi lên là: Việc xây dựng và hình thành những trung tâm kinh tế—kỹ thuật, văn hóa—xã hội trên địa bàn xã, liên xã gắn với các cụm kinh tế—kỹ thuật và các trung tâm văn hóa—xã hội trên địa bàn huyện như thế nào để phục vụ sản xuất và đời sống ở nông thôn tốt nhất, làm cho bộ mặt nông thôn nhanh chóng được thay đổi nhưng vẫn không mâu thuẫn với phương hướng phát triển lâu dài.

— Việc thiết lập quan hệ sản xuất mới ở nông thôn, hình thành giai cấp nông dân tập thể trong nông nghiệp là một sự biến đổi cách mạng toàn diện và sâu sắc trên nhiều mặt. Vai trò làm chủ tập thể của nông dân được phát huy, tâm lý xã hội của nông dân cũng đã có sự biến đổi; tinh thần hợp tác xã hội chủ nghĩa, tình yêu quê hương đất nước gắn liền với tình yêu chủ nghĩa xã hội được nâng cao; hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa ngày càng được hình thành và phát triển trong nông thôn mới. Những đức tính và tình cảm tốt đẹp của nông dân đối với làng xã đã tạo tiền đề thuận lợi cho việc phát triển con người mới và hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa ở nông thôn như thế nào và những phong tục, tập quán lạc hậu; hệ tư tưởng phong kiến cục bộ đã hình thành trong các làng xã trước đây đã cản trở công việc đó ra sao, đều là những vấn đề cần được nghiên cứu đề đẩy mạnh cuộc cách mạng văn hóa tư tưởng ở nông thôn nước ta

— Việc xây dựng nông thôn mới xã hội chủ nghĩa đòi hỏi phải có sự lãnh đạo chặt chẽ của Đảng, sự quản lý của nhà nước và phát huy tinh thần làm chủ của quần chúng nhân dân và phải được tổ chức triển khai trong từng đơn vị hành chính kinh tế, kể cả ở cơ sở. Do đó phải có một cơ chế tổ chức khoa học và thích hợp với từng nơi, từng địa bàn. Việc bố trí tổ chức và hoạt động của Đảng chính quyền, các đoàn thể như thế nào trong các làng xã, trong các đơn vị kinh tế để thực hiện được các yêu cầu trên cũng là một vấn đề quan trọng cần được đề cập trong nghiên cứu.

Nông thôn mới xã hội chủ nghĩa phải là một nông thôn có kinh tế phồn vinh dựa trên cơ sở một nền sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa, có khoa học kỹ thuật phát triển, có quan hệ sản xuất mới, có con người mới xã hội chủ nghĩa, có đời sống vật chất ấm no, đời sống tinh thần lành mạnh, trị an và quốc phòng vững chắc và điều đó phải được thể hiện cụ thể trong các làng xã. Với quan niệm của chúng tôi, coi các đơn vị cơ sở là nền tảng của tổ chức kinh tế—xã hội, nơi sản xuất mọi của cải vật chất, nơi tạo ra sản phẩm thặng dư và nguồn

(Xem tiếp trang 15)